

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลยางหวาย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลยางหวาย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลยางหวาย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาให้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลยางหวาย ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้ทำการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง ฝนความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิด โดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น ๘ สาขา/ด้าน ดังนี้

สาขาที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปลูกสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น

สาขาที่ ๒ ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานแกะหนังตะลุง, งานทอผ้าด้วยมือ,งานเย็บปักถักร้อย,การทำหัวโขน เป็นต้น

สาขาที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

สาขาที่ ๔ ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยของชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแดด) เป็นต้น

สาขาที่ ๕ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า,การสืบชะตาแม่น้ำ,การทำแนวปะการังเทียม,การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

สาขาที่ ๖ ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว, ลำตัด, ลิเก, หมอลำ, โนรา เป็นต้น

สาขาที่ ๗ ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ, ภาษาถิ่น, หนังสือ, ตำรา, ตำรับอาหาร, งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง, เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น

สาขาที่ ๘ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
การทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่
๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๑๑๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐
๓. ชื่อผู้ประสาน
นายวาสนา ชัยสนาม
๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๘๒-๕๗๖๘๐๘๗
๕. การดำเนินงาน

จากการทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการส่งเสริมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ จึงได้รับคัดเลือกเป็นปราชญ์ชาวบ้านในตำบลเพื่อได้เป็นต้นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเผยแพร่ให้ความรู้ต่างๆ ให้กับนักเรียนนักศึกษา บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประชาชนทั่วไปได้นำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน / การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมภายในชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่าง ชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและสามารถพึ่งพาตนเองได้

รายละเอียดกิจกรรมที่ดำเนินงาน

๑. การทำนา ๕ ไร่

ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๘ โดย...กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอุตสาหกรรม ความเชี่ยวชาญ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ (โต๊ะ, เก้าอี้ ฯลฯ)

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้)
๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๒๙๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐
๓. ชื่อผู้ประสาน
นายธนุทอง จันทร์คำภา
๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๘๙-๒๘๓๘๘๙๒

๕. การดำเนินงาน

มีความรู้ความสามารถด้านอุตสาหกรรม การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ (โต๊ะ, เก้าอี้ ฯลฯ) โดยทำจำหน่ายที่บ้าน ไม่ได้จ้างแรงงาน ซึ่งรายได้สามารถจุนเจือครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง เป็นงานอดิเรกหลังจากทำไร่ ทำนา และใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ (โต๊ะ, เก้าอี้ ฯลฯ) ในชุมชน

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม ความเชี่ยวชาญ ด้านการร้องหมอลำกลอนชิง

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
หมอลำกลอนชิง

๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๒๕๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

๓. ชื่อผู้ประสาน
นายธนุทอง จันทร์คำภา

๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๘๙-๒๘๓๘๘๙๒

๕. การดำเนินงาน

หมอลำกลอนเป็นศิลปะการแสดงของชาวอีสานโดยได้นำเอาศิลปะ ที่มีมาตั้งแต่เดิมมาดัดแปลงประยุกต์ ให้ทันสมัยคือ นำเอาหมอลำกลอน ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นการลำประกอบแคนเพียงอย่างเดียวมาประยุกต์เข้า ดนตรีชิ้นอื่น ๆ เช่น พิณ เบส และกลองชุด จนได้รับความนิยมปัจจุบันได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีสากล เช่น ออร์แกนคีย์บอร์ดมาประยุกต์เล่นเป็นทำนองหมอลำ ทำให้จังหวัดสนุกคึกครื้น ประกอบกับการนำ เพลงสากลเพลงสตริงเพลงลูกทุ่งที่กำลังฮิตมาประยุกต์เข้าด้วยลำซึ่ง เป็นวิวัฒนาการของลำคู่ (เพราะใช้ หมอลำ ๒-๓ คน) ใช้เครื่องดนตรี สากลเข้าร่วมให้จังหวัดเหมือนลำเพลิน มีทางเครื่องเหมือนดนตรี ลูกทุ่ง กลอน ลำสนุกสนานมีจังหวัดอันเร้าใจ ทำให้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว หมอลำกลอนชิงใน ปัจจุบันได้กลายเป็นธุรกิจความความบันเทิงที่ได้รับความนิยม อีกแขนงหนึ่ง ที่ชาวอีสานนิยม จ้างไปเป็นมหรสพสมโภชน์งานที่ได้จัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ รูปแบบการแสดง จะเป็นการร้องรำทำนอง หมอลำประยุกต์กับเพลงที่สนุก โดยมีหมอลำฝ่ายชายคอยร้องแก้กับ หมอลำฝ่ายหญิง พร้อมกับการโชว์ ลีลาการรำร่าที่อ่อนช้อยงดงามและมีหมอแคนเป่าแคนประกอบอยู่ข้าง ๆ เพื่อคอยคลอแคนให้หมอลำ ไม่หลงคีย์เสียงของตนเองซึ่งหมอลำแต่ละคนจะมีหมอแคนประจำตัวของตัวเองปัจจุบัน วงหมอลำชิง ใหญ่ ๆ จะมีทางเครื่องเพื่อเพิ่มสีสันอีกด้วย การว่าจ้าง เจ้าภาพจะเป็นคนจับคู่หมอลำเอง เพื่อจะได้เห็น การร้องแก้กันด้วยความสนุกสนานและมีไหวพริบ

ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๘ โดย...กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์ไทย

ความเชี่ยวชาญ การนวดแผนไทย/การนวดประคบสมุนไพร

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
การนวดแผนไทย/การนวดประคบสมุนไพร

๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๘๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

๓. ชื่อผู้ประสาน
นางกุสุมา ต่อพันธ์

๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๙๘-๙๙๒๗๔๖๙

๕. การดำเนินงาน
เป็นการนวดแผนโบราณแบบ “การนวดจับเส้น” ซึ่งเป็นการนวดเพื่อบำบัดอาการปวดเมื่อยเฉพาะจุดหรือตามข้อต่อ การยืดตืดของพังผืดของร่างกายให้ทุเลาผ่อนคลายลง

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม ความเชี่ยวชาญ การทอผ้า

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
การทอผ้า

๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

๓. ชื่อผู้ประสาน
นางพวงพยอม ประสานศักดิ์

๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๙๘-๒๑๓๗๓๖๖

๕. การดำเนินงาน

การทอผ้า หรือ การทอ ถือเป็นศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอ เรียกว่า ทูก หรือกี่ (ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มักเรียกการทอผ้าว่า "ตำทูก") กิจกรรมการทอผ้านั้น นอกจากเป็นขั้นตอนการผลิตเครื่องนุ่งห่ม หนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์แล้ว ยังถือเป็นงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ด้วย เนื่องจากมีการให้สีสันและลวดลายต่าง ๆ ในผืนผ้า ปัจจุบันแม้จะมีการใช้เครื่องจักรสำหรับทอผ้า ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการควบคุมการผลิตและออกแบบลายผ้า แต่การทอผ้าด้วยมือก็ยังเป็นศิลปะที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมเสมอมา

แบบสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอื่นๆ

ความเชี่ยวชาญ ด้านศาสนา ประเพณี พิธีกรรม

๑. ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม
การทำขวัญนาค

๒. สถานที่ตั้ง
เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลยางหวาย
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๔๐

๓. ชื่อผู้ประสาน
นายสำราญ ชัยภักย์

๔. เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ
๐๖๒-๔๐๙๙๔๑๕

๕. การดำเนินงาน

การทำขวัญนาคที่ว่านี้ เพื่อเป็นพิธีกรรมให้เห็นว่ามีความสำคัญ จะมีการเย็บบายศรีที่ทำจากใบตอง เป็นฉัตรเจ็ดชั้นเก้าชั้น และมีเครื่องเช่นสังเวद्य พิธีต่างๆ ในการทำขวัญนาคเป็นแบบอย่างของศาสนา พราหมณ์ที่นำมาประกอบพิธีควบคู่กับศาสนาพุทธมาเป็นเวลายาวนาน เหตุผลที่มีการทำขวัญนาคก็มี เพียงการสอนนาคให้รู้ว่าทำไมต้องบวช สอนออกมาเป็นบพเป็นกลอน หรือเอาเรื่องอื่นๆ มาพูดมาสอน ด้วย ก็เพื่อให้การสอนมีความสนุกสนาน ไม่ให้นาคและคนอื่นๆ ฟังแล้วรู้สึกเบื่อเท่านั้นเอง ส่วนมากหมอ ทำขวัญจะสอนเน้นไปที่ให้ผู้บวชรับรู้บุญคุณของพ่อแม่เป็นหลัก

DLA_INFO68 [DLA-INFO68-API] x

info.dia.go.th/social/cultureinfo.do

ระบบข้อมูลกลาง | INFO
ศูนย์บริการข้อมูลระดับท้องถิ่น

ด้านที่ 7 สืบค้น ศาสนา วัฒนธรรม / ข้อมูลศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น SOC006

นางสาวนันทรา วัฒนแสง
อปท. | ผู้รับผิดชอบการศึกษา

ข้อมูลศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัด อำเภอ อปท.
ชัยภูมิ คอนสวรรค์ อบต.บางหวาย

ชื่อศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
การทำกระเทียมแบบทฤษฎีใหม่

ความเกี่ยวข้อง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ศาสนา
- ศิลปะ
- วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระดับของภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่น
เกษตรกรรม

ชื่อเจ้าของ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
นายวาสนา อธิสยาน 0825768087

ความเกี่ยวข้อง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- บุคคล เจ้าของภูมิปัญญา
- สถานที่
- วัตถุสิ่งของ

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

DLA_INFO68 [DLA-INFO68-API] x

info.dia.go.th/social/cultureinfo.do

ระบบข้อมูลกลาง | INFO
ศูนย์บริการข้อมูลระดับท้องถิ่น

ด้านที่ 7 สืบค้น ศาสนา วัฒนธรรม / ข้อมูลศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น SOC006

นางสาวนันทรา วัฒนแสง
อปท. | ผู้รับผิดชอบการศึกษา

ข้อมูลศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัด อำเภอ อปท.
ชัยภูมิ คอนสวรรค์ อบต.บางหวาย

ชื่อศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้)

ความเกี่ยวข้อง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ศาสนา
- ศิลปะ

ด้านศิลปะท้องถิ่น/ศิลปะพื้นบ้าน
ศิลปหัตถกรรม

ชื่อเจ้าของ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
นายธัญทอง จินทรคำภา 0892838892

- วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระดับของภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่น
อุตสาหกรรม

ชื่อเจ้าของ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
นายธัญทอง จินทรคำภา 0892838892

ความเกี่ยวข้อง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น